

MILLIY G'OYA VA MA'NAVIYATGA OID FANLARNI O'QITISHDA IJTIMOY FANLARDAGI SO'NGGI YANGILIKLAR VA YUTUQLARDAN FOYDALANISH

Sobirova Marxabo Abduganiyevna

Nizomiy nomidagi O'zMPU professori

Avazova Xushro'ybibi Kamoltdin qizi

Nizomiy nomidagi O'zMPU Tarix fakulteti "Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi" yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada milliy g'oya va ma'naviyatga oid fanlarning ijtimoiy-gumanitar fanlar bilan aloqadorligi hamda mazkur fanlarni o'qitishda ijtimoiy-gumanitar fanlardagi eng so'nggi yutuq va yangiliklardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari va amaliy jihatlari tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *milliy g'oya, ijtimoiy-gumanitar, vatanparvarlik, odamiylik, talaba yoshlar, qonunlar, tarix.*

Ma'lumki, milliy g'oya va ma'naviyatga oid fanlarning ijtimoiy-gumanitar fanlar bilan aloqadorligi juda katta bo'lib, aslida milliy g'oya va ma'naviyatga oid fanlar ham ijtimoiy fanlar tizimiga kiradi. Milliy g'oya va ma'naviyatga oid fanlar boshqa ijtimoiy fanlardan quyidagi jihatlari bilan ajralib turadi:

–milliy g'oya va ma'naviyatga oid darslar birinchi navbatda, yosh avlodni vatanparvarlik, el-yurtga sadoqat ruhida tarbiyalash, ularning qalbiga milliy-ma'naviy qadriyatimizga mos insonparvarlik va odamiylik fazilatlarini singdirishda beqiyos o'ringa ega;

–ma'naviyat insonning ruhiy olamini mukammal yaxlit tizim sifatida ifoda etuvchi ijtimoiy kategoriya bo'lib, ma'naviyatga doir fanlar esa ana shu butun, ya'ni ma'naviyat haqida yaxlit, umumiy tasavvurni shakllantiradi. Ba'zi bir ijtimoiy fanlar u yoki bu tarzda ma'naviyatni boyitadi, ma'naviyatni rivojlantirishga hissa qo'shadi;

–ba'zi bir fanlar milliy g'oyani ilk shakllanish davridan bugungi kungacha bo'lgan taraqqiy etish tarixini yaxlit bir tizim sifatida o'rganadi. Milliy g'oya va ma'naviyatga oid fanlarni o'qitishda ijtimoiy fanlar, tarix, huquqshunoslik, falsafa, dinshunoslik kabi fanlardagi eng so'nggi yangiliklar va yutuqlardan mavzu doirasida foydalanilsa, o'quvchi va talaba yoshlarning milliy g'oya va ma'naviyat asoslari turkumidagi fanlarga qiziqishi, ularni tahlil etishi va mustaqil fikr yurita olish jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Milliy g'oya va ma'naviyatga oid fanlar huquqshunoslik fani bilan ham bevosita bog'liq bo'lib har qanday huquq ma'naviyatga asoslanadi. Huquqiy munosabatlarimiz zaminida ma'naviyat yotadi. Ma'naviyat huquqiy munosabatlarning mezonidir. Jamiyatdagi qonunlarning sifati, adolatligi ham oxir-oqibat ma'naviyatning inson kamolotiga qo'shgan hissasi bilan o'lchanadi. Qisqa qilib aytganda, huquq ma'naviyatdan oziqlanadi, ma'naviyat esa huquqda o'z himoyasini topadi.

Bundan tashqari, o'quvchi-yoshlarga tarix fanini o'rgatish jarayonida xalqimizning, jonajon o'lkamizning tarixi haqida ma'lumot berish va bu orqali ular tarbiyasida o'zlikni anglash, milliy iftixorni tiklash, ularning ongi va shuurida globallashuvning salbiy tomonlariga qarshi turishni o'zida mujassam etgan immunitetni mustahamlash asosiy vazifa bo'lib hisoblanadi. Ushbu vazifani amalga oshirishda;

– buyuk ajdodlarmizning ishlari va jasoratlaridan axloqiy tarbiya va ibrat manbai sifatida foydalanish;

– o'quvchilarga insoniyatning eng qadimgi davrlaridan bugungi kunga qadar ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy rivojlanish bosqichlari sabablarini tarixiy voqea-xodisalar asosida o'rgatish;

– tarixiy voqealar asosida voqealarning sababi, bahonasi, oqibatini tahlil qila olish;

– tarixiy voqealar ketma-ketligini tushuntirish, bir voqea ikkinchisiga, ikkinchisi uchinchisiga sabab bo'lishini, jamiyat doimo rivojlanishda ekanligini, uning markazida esa doimo inson omili turishini idrok etish;

– o'quvchilarni tarixiy voqea larni analiz (voqea larni mayda tafsilotlarga bo'lish), sintez (mayda voqea larni umumlashtirish), filtr (asosiylarini ajratib olish) yo'li bilan tahlil qilishga o'rgatish;

– o'quvchilarda o'zlikni anglash, umuminsoniy va milliy qadriyatlarga hurmat hissini shakllashtirish;

– o'quvchilarga tarixiy voqea va hodisalar asosida “Tarix – xalq ma'naviyatining asosi” ekanligini singdirish.

– o'quvchilarni ilm-fan kishilarning hayotiy ehtiyojlarini qondirish zaruratidan paydo bo'lganligini tarixiy dalillar asosida tushunishlariga erishish;

– o'quvchilarni tarixni o'qitish orqali xalqni nomi bilan emas, balki u yaratgan madaniyat, ma'naviyat orqali tanilishini anglashga yo'naltirish nazarda tutiladi. Milliy g'oya va ma'naviyat asoslari turkumidagi fanlarni o'qitishda foydalaniladigan manbalarda birinchi navbatda vatanimizning shonli tarixi, ajdodlarimizning o'tmishi, milliy va umuminsoniy qadriyatlar aks etgan bo'lmog'i lozim. O'rta asr Sharq mutafakkirlarining ilmiy, diniy asarlari, jahon falsafasi durdonalari, jadid ma'rifatparvarlarining asarlari milliy g'oyani o'rganishda va xalqimiz ongiga singdirishda alohida ahamiyatga egadir. Milliy g'oya va ma'naviyatga oid fanlarni o'qitishda falsafa, dinshunoslik fanlaridagi eng so'nggi yangiliklar va yutuqlardan ham mavzu doirasida foydalanish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, Xalqimizning eng qadimiy ma'naviy merosi bo'lmish birgina manba, “Avesto”ni oladigan bo'lsak, bo'lsak, unda insonning ruhiy va jismoniy kamoloti ezgulikni ko'proq yoyib, yovuzlikni bartaraf etishga qaratilgan harakat sifatida hayotning bosh maqsadi ekaniga urg'u berilganligi diqqatga sazovordir. Zardushtning fikricha, o'z hayoti davomida go'zallik va yaxshilik, nur va quvonch yo'lida xizmat qilgan odam porso va haqgo'y, pok va adolatli bo'lib, mehmonlarni beg'araz kutgan, xotinini sevib, erni, mollarni parvarish qilgan, odamlarning mol-mulkiga ko'z olaytirmagan, tabiatni asrab-avaylab undan zavq olgani uchun u o'lgandan keyin uning joni ham bitmas-tuganmas rohat va farog'atga burkanadi. Gunohkorning esa joni chiqqach, uning joni boshi atrofida tentiraydi va

uch kun davomida barcha yomon odamlar tortadigan noxushlikni ko'radi. Uch kundan keyin gunohkor joni o'zi bunyod etgan yomonlik va razolatlar ustida uchadi. Gunohkorni o'limidan keyin kutayotgan narsa uning tanasi bilan joni o'rtasidagi ixtilofdir. Qayerda ezgu fikr, ezgu so'z, ezgu ish uyg'unligi bo'lsa, o'sha yerda olijanoblik va go'zallik g'alaba qozonadi, qachonki tana va jon nifoqqa uchrasa, inson hayoti tanazzulda, joni esa qilgan yomonliklari jabrini tortib, azobda qoladi. Bundan tashqari, "Avesto"da qadimgi bobokalonlarimizning hayot va inson, axloq va odob, go'zallik va ijod, qishloq xo'jaligi va jamiyatdagi adolat to'g'risidagi falsafiy mushohadalari o'z ifodasini topgan.

Yuqorida keltirib o'tilgan manbalar dengizdan tomchi xolos. O'zbek xalqining oila borasida yuksak madaniyati, ming-ming yillik merosi bor. Biz esa ana shu qadimiy va muqaddas manbalardan oziqlanib, milliy an'analarga tayanib, shuningdek, umuminsoniy qadriyatlarga amal qilib yashashimiz zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 28-iyuldagi "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish va sohani rivojlantirishni yangi bosqichga ko'tarish to'g'risida"gi PQ-3160-sonli Qarori.// O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017-y., 6-son, 70-modda.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzurida O'zbekistondagi Islom madaniyati markazini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida//Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 16.07.2021-y., 07/21/5186/0683-son.

3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 6-apreldagi Umumiy o'rta va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining Davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida"gi 187-son qarori// O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017-y., 14-son, 230-modda.

4. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. –T.: O'zbekiston, 2017-yil.

5. Milliy g'oya: targ'ibot texnologiyalari va atamalar lug'ati (Mas'ul muharrir I.Ergashev). –T.: Akademiya, 2007 yil.

5. Tohiriyon A., Sobirova M., Zamonov Z. Milliy g'oya turkumiga kiruvchi fanlarni o'qitishda interfaol ta'lim metodlaridan foydalanish bo'yicha uslubiy tavsiyalar. –T.: RTM, 2017 yil.